

KARALA-PILGUSE HOIUALA SELTS

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

Endla 10A, 10122 Tallinn

info@ttja.ee

Avaldaja:

MTÜ KARALA-PILGUSE HOIUALA SELTS

registrikood: 80631358

e-mail: karala.pilguse@gmail.com

30. august 2024

ARVAMUS EESTI – LÄTI MERETUULEPARGI (ELWIND) EESTI ALA MERETUULEPARGI KESKKONNAMÕJU HINDAMISE PROGRAMMILE

Käesolevaga avaldab keskkonnaorganisatsioon **MTÜ KARALA-PILGUSE HOIUALA SELTS** oma seisukohad ja muudatusettepanekud ELWIND meretuulepargi 11.07.2024 koostatud ja avalikustatud KMH programmile.

1. Kooskõla strateegiliste planeerimisdokumentidega

Juhime tähelepanu KMH programmi peatükis 3 esitatud väidetele, mille kohaselt on koostatud programm muuhulgas kooskõlas EL elurikkuse strateegiaga; Eesti keskkonnastrateegiaga aastani 2030; Eesti merestrategiega; Lääne-Eesti saarte biosfääri UNESCO programmiga.

Oleme seisukohal, et sellist eeldust ei ole võimalik KMH programmis sedastada. Meretuulepargi kooskõla strateegiliste planeerimisdokumentide ja rahvusvaheliste kokkulepetega saab tuvastada pärast keskkonnamõju hindamist.

2. Mõjuala suurus

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi KeHJS) § 13 lg 1 p 5 kohaselt tuleb KMH programmis välja tuua mõjuala suurus.

Programmi punktis 5.1 on toodud välja, et „eeldatava mõjuala moodustab tuulepargi arendusala ja merekaabliitrassi ehk kavandatava tegevuse otsene ala ning selle lähiümbrus. Mõjuala suurus sõltub konkreetsest mõjufaktorist (näiteks müra, ehitusaegsed häiringud, visuaalne mõju jne). Mõjuala erineb ka sõltuvalt mõjutatavast looduskeskkonna komponendist (veekeskond, merepõhja elupaigad, mere - elustik jm).“

Tabelis 5-1 toodud hindamismeetodite juures on kirjeldatud ka eeldatavad mõjualad, mida keskkonnamõju hindamisel uuritakse.

Leiame, et paljudes küsimustes on mõjualad määratud liiga kitsalt. Näiteks on mõju mere hüdrodünaamikale piiratud vaid tuulepargi ala ja selle lähiümbrusega, kuid kuivõrd eeldatav on ka

koostoime Saare Wind Energy (edaspidi SWE) tuulepargiga, peaks kindlasti võtma uurimise alla nii SWE kui ELWIND tuuleparkide alad ja nende lähiümbruse, kuid ka kogu ala, mis jääb tuuleparkidest Saaremaa ranniku suunas. Veelgi enam tuleks hinnata kogu mõlema tuulepargi ja Saaremaa ranniku vahelist ala mõjualana järgmises küsimuses – mõju merevee kvaliteedile ja heljumile. Küsimus puudutab mitte üksnes tuuleparkide lähiümbrust, vaid rannikut, kuhu õlireostus, mikroplasti reostus ja muu saaste võib jõuda. Samuti jõuab rannikule ka ehitusaegne merepõhja töödest tekkiv heljum.

Kindlasti ei saa ka merepõhja elupaikade ja elustiku (sealhulgas kalastiku) uuringutes piirduda pelgalt tuuleparkide ala ja lähiümbrusega. Merepõhja elustik ja kalastik saab oluliselt mõjutatud tuuleparkide ja ranniku vahelises meres.

Punktis, mis puudutab rannaprotsesse, palume mitte lähtuda SWE KMH uuringutest ja aruandest, milles toodu tulemusel on programmis toodud hüpotees: „*Tuulepargi rajamine >10 km kaugusele rannikust ei mõjuta rannaprotsesside iseloomu, nende ägenemist või nõrgenemist. Rannikulähedases tsoonis kannavad materjali edasi lained tõstes seda veesambasse ja kandes edasi ka piki rannajoont. SWE tuulepargi modelleerimine näitas, et tuulepark vähendab lainekõrgusi 1 kuni 2%. Seega ei saa rannast kaugel asuv tuulepark mõjutada rannaprotsesse*“

Oleme esitanud SWE tuulepargi KMH aruandele oma vastuväited, mida oleme valmis vaidlustama kohtus. Leiame, et tegemist on kallutatud ebaobjektiivsete väidetega, mida ei saa hoonestusloa väljastamisel aluseks võtta. Leiame, et eriliselt ohustatud on just Pilguse lahe suue, kuhu kandub ka tavaliste tormide korral heljumit merepõhjust, mis põhjustab lahe sulgumist.

Linnustiku ja nahkhiirte puhul leiame, et mõjud on seotud mitte ainult Eesti rannikutega vaid ka Läänemere äärsete teiste riikide rannikutega. Nagu on välja toonud ka BirdLife Sverige on vajalikud uuringuid nii öise kui ka päevase liikide rände jm kohta ning mõju neile tuleb hinnata koos teiste Läänemere tuuleparkidega kumulatiivselt.

Samuti on kalavarusid vajalik hinnata laiemal mõjualal – vähemalt kogu Läänemere kesk-põhjaosas.

3. Kavandatava tegevuse eeldatavad olulised mõjud

KMH programmi tabelis 5-1 toodud kavandatava tegevuse eeldatavate oluliste mõjude hindamise nõuetes on vaid osade mõjude puhul ette nähtud kumulatiivse mõju hindamise kohustus koostoimes SWE meretuulepargiga. Näiteks puudub vastav kohustus merevee kvaliteedi ja heljumi leviku hindamisel (p 1.2) ning merepõhja, põhja setete ja rannaprotsesside (p 1.4.) hindamisel.

Siinjuures on toodud välja, et mõjud on seotud meretuulepargi ja merekaableid ümbritseva ala ning selle lähiümbrusega.

Kuivõrd ELWIND eksportkaabel on kavandatud maabuma samasse alajaama, kuhu SWE kaabel, on möödapääsmatult vaja hinnata Pilguse lahele ehitamise käigus tekkivat mõju. Olenemata sellest, kas SWE ja ELWIND meretuuleparkide ehitamine on ajastatav ühele ja samale ajale või toimub erineval ajal, võib täiendava heljumi hulk põhjustada Pilguse lahe täieliku sulgumise.

Pilguse laht on vaikselt kinni kasvamas viimaste aastate jooksul. Selle ühenduskohas merega – Mõndelau ja Otsenina vahel on vesi vaevalt poole meetri sügavune. Süvistustööde tulemusel vabanevad setted kanduvad soodsate tuulte mõjul justnimelt sellesse kriitilisse punkti ning võivad täielikult katkestada Pilguse lahe ühenduse merega. See omakorda võib tuua kaasa lahe kalade huku ning lahe kinnikasvamise meretaimedega ning pöördumatud muutused hoiualal.

Lisaks sellele, et Pilguse lahe kinnikasvamine muudab veekogu režiimi, võib see ka mõjutada üleujutatavat ala rannikul. Võimalik on nii rannaerosioon kui ka üleujutusosalade järsk laienemine. See omakorda põhjustab kahju nii puisniitude taimekooslustele, sh kaitsealustele orhideedele, kuid ka kinnistuomanikele, kelle kinnistul sellega seoses laieneb ehituskeeluvöönd. Halvimal juhul võib üleujutus kahjustada olemasolevaid hooneid ja muuta elumaad sootuks kasutuskõlbmatuks.

Merepõhja elupaikade osaline hävimine ja muutused mere põhjas põhjustavad muutusi mitte ainult merepõhja elustikus vaid ka hoiualal elutsevatele liikidele. Merepõhja ettevalmistamise ja ehituse käigus hävib tõenäoliselt merepõhjaelustik „ehitusplatsidel“ ning selle lähimas ümbruses, mis tähendab lindude toidubaasi kadu. Merepõhi ei taastu kunagi ning tuuleparkide rajamisel kahjustatakse oluliselt merevee kvaliteeti, mis juba praegu on halb. Vundamentide ja kaablite rajamise käigus võivad tekkida ettearvamatud protsessid.

Samuti mõjutab kahe järjestikuse meretuulepargi rajamine merevee kvaliteeti koostaines rohkem ning hinnata on vaja ka võimaliku õlireostuse mõju kumulatiivselt. Siinkohal leiame, et õlireostus on tõenäoline ka tuulepargi käitamise ajal ning seda enam tuleb mere kvaliteedi hindamisel võtta arvesse vähemalt SWE meretuuleparki.

Linnustiku ja nahkhiirte osas palume mõju hinnata kumulatiivselt mitte ainult SWE meretuulepargiga vaid ka rahvusvaheliselt. Leiame, et rändelindude ja nahkhiirte rännuteed ei puuduta mitte ainult Eesti looduskeskkonda vaid teisigi Läänemere äärseid pesitsusalasid. Vajalik on analüüsida rahvusvahelisi ornitoloogilisi andmeid ning Läänemere tuuleparkide koosmõju (eelkõige barjääriefekti) rändelindudele ning ka nahkhiirtele.

Peame ebapiisavaks, kui ornitoloogilist seiret viiakse läbi sama pisteliselt nagu SWE tuulepargi keskkonnamõju hindamisel. Vajalik on kindlasti vähemalt kahe aastane kestev seire (igapäevane lokaalne seire kavandatava tuulepargi alal).

Palume Natura 2000 alade mõju uurimisel seada tingimuseks selle läbi viimine pädevate asjatundjate poolt, kes on sõltumatud muu keskkonnamõju hindamise läbiviijatelt.

Looduskaitseaduse § 69¹ lg 2 kohaselt kui olulist mõju ei ole võimalik objektiivselt teabest lähtudes välistada, tuleb Natura 2000 võrgustiku alale avalduvat mõju asjakohaselt hinnata. LKS § 69⁵ lg 1 kohaselt peab Natura 2000 võrgustiku ala kaitstava liigi uurimist läbi viima eriteadmistega isik, kel on pikaajalised kogemused ning, kes tunneb Natura hindamise menetluse põhimõtteid.

Leiame, et hinnangud kinnisvara väärtuse võimalikule muutumisele tuleb viia läbi ka SWE tuulepargi äärsel rannikul asuvate kinnistute (eelkõige elamutega hoonestatud kinnistute) osas. Küsitluse läbiviimise eelduseks peaks olema ka mürakaartide ning visualiseeringute tutvustamine maaomanikele. Samuti tuleks programmis ette näha küsitluse läbi viimine rannaäärse ala maaomanike hulgas. Arvamust tuleks küsida ka Saaremaa läänerrannikul majutus- ja toitlustusettevõtteid ja muid turismiga seonduvaid ettevõtteid pidavatelt isikutelt, kuivõrd eeldatav on, et turismisektor saab meretuuleparkidega seonduvalt tugeva negatiivse tagasilöögi.

Müra uuringute puhul palume kindlasti mitte piirduda vaid Infraheli, madalsagedusliku heli ja vibratsiooni mõjuga inimestele vaid ka koduloomadele ja metsloomadele, lindudele ning putukatele.

Programmi kohaselt kirjeldatakse müra mõju teaduskirjanduse ja varasemate uuringute põhjal sh võrreldakse laevade ja tuulikute poolt põhjustatava infraheli omadusi ja levikut. Leiame, et teaduskirjandust on erinevat. Teaduslikult on tõestatud, et meretuulepargi infraheli ehk väga madalal sagedusel heli, mida meretuulepargid tekitavad, kandub väga kaugele – isegi 90 km kaugusele¹. Kõnealusel teaduslikus uuringus mõõdeti 60 tuulikuga pargist kanduvat infraheli ning leiti, et tuulepargi heli levib vähemalt 90 km kaugusele teatud atmosfääritingimustes, eriti öisel ajal. Lähtuda ei tohiks eeldusest, et tuulikute ei ole ette näha piirväärtusi ületavat müra ja vibratsiooni lähimate elamuteni. Juba SWE KMH-s on toodud välja: „*Tuulikute tingitud mürahäiringuid on uuritud nt Rootsisis teostatud uuringus 157 ning on leitud, et ka mürataseme vahemikus 35-40 dB (ning veelgi madalama mürataseme korral) võib küllaltki märkimisväärne osa (isegi kuni 15-25%) elanikest ennast häirituna tunda.*“ (SWE KMH aruanne lk 199)

¹ New Mexico 60 tuulikuga tuulepargi müra mõõdistamine 2014. aastal. Uuringu viisid läbi Omar Marcillo, Stephen Arrowsmith, Philip Blom, Kyle Jones
<https://agupubs.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/2014JD022821>

Arvestada tuleks Saaremaa läänerranniku maastikuga – vähe on jäänud alles kaitsemetsi ning maastik on lauge ja tühi. Müra kandub mööda maastikku edasi oluliselt kaugemale kui mujal. Seda on tõdetud ka SWE KMH aruandes: „*Merealade puhul on maastik avatud (puuduvad takistused müra leviku teel), lisaks toimub müra levik mööda veepinda, mida loetakse akustilised peegeldavaks pinnaks*“ (SWE KMH aruanne lk 204)

SWE müra modelleerimise kaartidel on näha, et ainuüksi selle pargi rajamisel kandub keskmine müra Karala-Pilguse hoiualale ja seda ümbritsevate talukohtadeni tugevusega 35 dB.

Arvestades sellega, et tegemist on piirkonnaga, kus tänaseni igasugune tööstusmüra aga ka liiklusmüra puudub, tekitavad uued müraallikad tuuleparkide näol sellise elukeskkonna muutuse, millega on raske kui mitte võimatu harjuda nii inimestel kui ka loomadel-lindudel. Peame vajalikuks ka seetõttu, et nii müra kui visuaalse häiringu mõjude tuvastamiseks viiakse läbi ka uuring või vähemalt eksperthinnang mõjude kohta, mis ELWIND ja SWE tuulepargid koostoimes võivad kaasa tuua (vähemalt 35 dB helimüra) mõjualasse jäävatele piirkonna elanikele.

Palun kaasata **MTÜ KARALA-PILGUSE HOIUALA SELTS** menetlusse huvitatud isikuna ning edastada teateid edaspidi ka meile.

Lugupidamisega,

Allkirjastatud digitaalselt

Liisa Linna

Juhatuse liige

MTÜ KARALA-PILGUSE HOIUALA SELTS